

Dariusz Machla

KLASY

I-4

LICEUM

OPRACOWANIE

Granica

Zofia Nałkowska

SZKOŁA TWÓRCZEGO
CZYTANIA

- ✓ inspiruje
- ✓ poszerza horyzonty
- ✓ porządkuje i utrwala wiedzę

Dariusz Machla

OPRACOWANIE

Granica

Zofia Nałkowska

Przed lekturą

W tym rozdziale znajdziesz informacje i wskazówki, które ułatwią ci interpretację lektury, a może zainspirują do samodzielnego odkrywania jej walorów.

1. Przeczytaj informacje o życiu pisarki. Zofia Nałkowska na spotkaniach towarzyskich zwykle brylowała, ale o szczegółach prywatnego życia opowiadała niechętnie. Na szczęście zachowały się dzienniki, które autorka prowadziła przez niemal 60 lat. W następnym rozdziale znajdziesz krótką biografię Nałkowskiej, a jeśli uznasz, że warto dowiedzieć się o niej więcej, sięgnij po książkę *Nałkowska albo życie pisane* Hanny Kirchner.

2. Odśwież informacje z innych lektur. Niektórym problemom poruszonym w *Granicy* dobrze się przyjrzeć w szerszym, literackim kontekście. Przypomnij sobie na przykład, jak szlachtę ukazywał Adam Mickiewicz w *Panu Tadeuszu*, a jak robiła to Nałkowska w *Granicy*, dodatkowo możesz porównać te wizje z obrazem dworku ziemiańskiego przedstawionego groteskowo w *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza. Zobacz, jakie były różnice i podobieństwa w awansach społecznych Zenona Ziembiowicza i Stanisława Wokulskiego z *Lalki* Bolesława Prusa. O realiach społeczno-politycznych powojennej Polski pisał też Stefan Żeromski w *Przedwiośnie*, sprawdź, czy zrobił to tak samo jak Nałkowska.

3. Zajrzyj do podręcznika z historii... Na pewno lepiej zrozumiesz powieść, jeśli zgromadzisz kilka informacji o realiach, w jakich osadzona jest akcja. Przede wszystkim jest to Polska przełomu lat 20. i 30. XX wieku. Zwróć uwagę na kryzys gospodarczy w kraju i strajki, politykę obozu sanacyjnego i poglądy lewicowej opozycji, a także sprawę 12 czołowych polityków Centrolewu osadzonych w zakładzie karnym w Brześciu.

4. ...i sięgnij po reportaże. Najlepiej te z epoki. Obraz społeczeństwa polskiego w *Granicy* jest pesymistyczny, przeraża przede wszystkim sytuacja miejskiej biedoty. Literatura faktu potwierdza to, o czym pisała Nałkowska. Żeby się przekonać, sięgnij na przykład po pierwszy tom *Antologii polskiego reportażu XX wieku* pod redakcją Mariusza Szczygła.

5. Odszukaj zdigitalizowane numery „Tygodnika Ilustrowanego”. A konkretnie numery 27–52 z 1932 r. (znajdziesz je w dostępnych online zbiorach Biblioteki Cyfrowej Uniwersytetu Łódzkiego). To właśnie w nich, w odcinkach, ukazywała się najpierw powieść. Porównanie wersji książkowej z fragmentami z „Tygodnika” daje możliwość przyjrzenia się, jak Nałkowska zmagала się ze słowem. Zobacz, co dopisała, co skreśliła, a co postanowiła sformułować inaczej. Zastanów się, dlaczego.

6. Postaw sobie kilka filozoficznych pytań. Zastanów się na przykład, na ile jesteśmy wolni w naszych wyborach. Być może są one zdeterminowane przez czynniki zewnętrzne, takie jak wychowanie, środowisko i geny? A jeśli tak, to czy powinniśmy ponosić pełną odpowiedzialność za nasze błędy, czy może szukać winy gdzie indziej? Jacy w rzeczywistości jesteśmy? Czy prawdą o nas jest to, jak postrzegamy sami siebie, czy może to, co mówią o nas inni? Nałkowska w swojej powieści stawia podobne pytania, oceń, czy dochodzicie do podobnych wniosków.

7. Przygotuj kartkę i coś do pisania. W trakcie czytania twórz mapę myśli. Na środku kartki zapisz słowo GRANICA. Za każdym razem, gdy wyraz pojawi się w powieści, poprowadź strzałkę od słowa z kartki, a na jej końcu napisz, w jakim kontekście pada, czego dotyczy i jaką niesie wiedzę o człowieku i jego postępowaniu. To się przyda do analizy i interpretacji tekstu. To samo możesz zrobić z wyrazem „schematy” – Nałkowska początkowo tak chciała zatytułować powieść.

8. Poszukaj adaptacji filmowych powieści. Pierwszą była *Granica* z 1938 r. w reżyserii Józefa Lejtesa, nakręcona przy współpracy z Nałkowską. Ekranizacja nie jest wybitna, ale warto się z nią zapoznać, bo powstała w czasach, w których jest osadzona akcja utworu – możemy zobaczyć, jak mogli ubierać się bohaterowie powieści i jak mogły wyglądać wnętrza ich mieszkań. Drugą adaptacją jest *Granica* z 1977 r. wyreżyserowana przez Jana Rybkowskiego. Twórcy skupili się na wątku zdrady i zemsty, a do tego zmienili zakończenie. Można obejrzeć jako ciekawostkę, a przy tym zastanowić się, czy sztuka filmowa w ogóle dysponuje środkami wyrazu, które byłyby w stanie oddać złożoność ludzkiej psychiki tak dobrze, jak zrobiła to Nałkowska za pomocą słowa. Powstało też kilka realizacji *Granicy* w ramach Teatru Telewizji – w reżyserii Olgi Szaniawskiej i Lucyny Tychowej (1960), Janusza Warmińskiego (1970) i Jana Błeszyńskiego (1984).